

UDK 37:316.624(049.3)

Primljeno: 12. 10. 2025.

Stručni rad
Professional paper

Alma Avdić

VAŽAN IZVOR ZA KREIRANJE PREVENCIJSKIH STRATEGIJA U BORBI PROTIV DRUŠTVENO-MORALNIH DEVIJACIJA

(Zbornik radova VII naučno-stručne konferencije s međunarodnim učešćem „Uloga savremenog odgoja i obrazovanja u prevenciji društveno-moralnih devijacija“, uredio Nedim Čirić, Islamski pedagoški fakultet u Bihaću, Bihać, 2025)

Cilj konferencije “Uloga savremenog odgoja i obrazovanja u prevenciji društveno-moralnih devijacija” koju je 2024. godine organizirao Islamski pedagoški fakultet u Bihaću bio je istražiti, razumjeti i naglasiti ključni doprinos odgojno-obrazovnih sistema u suzbijanju i prevenciji društveno-neprihvatljivih postupaka i ponašanja među mladim generacijama. Radovi koji su prošli postupak recenziranja objavljeni su 2025. godine u Zborniku. Urednik publikacije Nedim Čirić u prigodnom uvodniku istakao je posvećenost učesnika Konferencije analizi savremenog odgoja i obrazovanja u kontekstu prevencije društveno-moralnih devijacija i izgradnje moralno odgovornih i društveno osviještenih pojedinaca.

U većini radova objavljenih u zborniku naglašava se činjenica da obrazovni sistemi i dalje igraju ključnu ulogu u oblikovanju osobnosti i stavova mladih ljudi. Kroz formalno i neformalno obrazovanje, djeca i mladi su izloženi onim vrijednostima, normama i etičkim principima, koji oblikuju njihovu percepciju o tome što je prihvatljivo i neprihvatljivo u njihovom socijalnom okruženju. Učenje o pravima i obavezama, razvijanje empatije i suosjećanja te poticanje kritičkog razmišljanja, samo su neki od aspekata koji mogu pridonijeti prevenciji društveno-moralnih devijacija.

Uvažavanje društvenih promjena i napretka te prilagodba obrazovnih metoda i sadržaja, shodno novim izazovima, također je važna komponenta. Djeca i mladi se trebaju educirati o modernim društvenim fenomenima, poput digitalnog nasilja i kibernetičke zloupotrebe kako bi bili svjesni potencijalnih opasnosti i znati kako se zaštititi. S tim u vezi, uloga savremenog odgoja i obrazovanja u prevenciji društvenomoralnih devijacija ima dugoročni značaj i utjecaj na društvo u cjelini.

Učesnici Konferencije su kroz izlaganja univerzitetskih djelatnika posebno istakli značaj i ulogu porodice u kontekstu prevencije društveno-moralnih devijacija, promovisanja univerzalnih vrijednosti kroz porodični sistem i druge sisteme u okviru porodičnog odgoja. Pored navedenog, izlagači su razmatrali važne teme povezane s ozbiljnim izazovima očuvanja vrijednosnih sistema u samim odgojno-obrazovnim institucijama, kao i ulogu i značaj vjerskih zajednica u provedbi preventivnih mjera kod društvenomoralnih devijacija.

Provodna nit svih publiciranih radova je isticanje važnosti odgoja, kao glavnog faktora u razvoju otpornosti na izazove devijantnog ponašanja. U ovom osvrtu izdvojit ćemo neke od njih.

Muamer Neimarlija u radu „Uloga vjerskog odgoja u prevenciji društveno-moralnih devijacija“ navodi da vjerski odgoj ima posebno značajnu ulogu u osnaživanju pozitivnog razvoja jer izravno korespondira s vrijednostima koje su potrebne mladima tokom njihovog razvoja, poput promovisanja pozitivnih veza, podupiranja otpornosti, samoodređenja, duhovnosti, vjerovanja u budućnost i dr. Osoba odgojena u skladu s vrijednostima islama djeluje po unaprijed usvojenom principu korist/šteta u svakom društvenom okruženju, nezavisno od formalno-pravnog uređenja. Vođena tim principom vjerski odgojena osoba teži promociji dobra i neutralizaciji zla. Na taj način društveno djelovanje vjerski odgojene osobe ima prosocijalni karakter, tj. u funkciji je moralne izgradnje društva kojem pripada. Autor također ističe da je u razmatranju mogućnosti i modaliteta prevencije društveno-moralnih devijacija bitno potcrtati da u vjerskom odgoju zasnovanom na vrijednostima islama ono što je nemoralno istodobno je i štetno, a ono što je moralno istovremeno nosi obilježje i korisnog. To, onda, podrazumijeva da za vjerski odgojenu osobu društvenomoralno ponašanje, osim što je obligatno, ono je i društveno korisno, a vrijedi i obrnuto. Prema tome, vrijednosna orijentacija oblikovana na fundusima islama pruža vjerodostojan okvir za prevenciju društveno-moralnih devijacija.

U radu Ermina Vučkića „Kvalitet prijateljstva kao resurs prevencije vršnjačkog nasilja među učenicima“ autor navodi da je kvalitet prijateljstva resurs prevencije vršnjačkog nasilja među učenicima i može biti osnova za kreiranje i realiziranje pre-

vencijskih sociopedagoških programa u osnovnoj i srednjoj školi. Autor se osvrnuo na ranija istraživanja u kojima rezultati pokazuju da djeca i mladi koji imaju uspješnije socijalne odnose s prijateljima pokazuju manje agresivno ponašanje te da djeca koja imaju poteškoća u odnosima s vršnjacima imaju lošiji školski uspjeh i skloniji su asocijalnim oblicima ponašanja. Moguće je da agresivniji adolescenti za druženje biraju agresivne pojedince, a osnovni motiv im nije prijateljstvo i ostvarivanje prisnog prijateljskog odnosa, već izbjegavanje socijalne izoliranosti od vršnjaka koji ih ne žele za prijatelje. U završnom dijelu autor iznosi istraživačke rezultate koji potvrđuju kvalitet prijateljstva kao resurs prevencije vršnjačkog nasilja među učenicima, što je argument i može biti osnova za kreiranje i realiziranje preventivskih sociopedagoških programa u osnovnoj i srednjoj školi, a koji bi se fokusirali na razvoj socijalnih kompetencija i jačanje kvaliteta prijateljstva među učenicima. Rezultati potvrđuju i značaj uključivanja socijalnih pedagoga u rad škola, u ulogu stručnih saradnika, koji bi se, između ostalog, najnadnesenije bavili prevencijom vršnjačkog nasilja u školi.

Autori Almira Džanić i Ismet Mustedanagić u radu „Religijsko-lingvistički elementi kao modeli odgoja u radovima dr. Huseina Džanića“ ekscerpiraju i analiziraju religijske i lingvističke elemente iz tri teksta u kojima je H. Džanić prikupio, zabilježio i interpretativno obradio usmena kazivanja. Cilj rada je bio prikazati kako se religijski i jezički aspekti integriraju u odgojno-obrazovne modele, doprinoseći očuvanju kulturnog identiteta Bošnjaka. Sva tri Džanićeva rada ukazuju da religijski i lingvistički elementi mogu biti snažan model odgoja. Religijski elementi donose moralne vrijednosti i etiku u svakodnevni život, dok lingvistički aspekti osiguravaju prenošenje kulturnog identiteta. Kroz sinergiju ova dva elementa oblikuje se holistički pristup odgoju, koji spaja praktična znanja s duhovnim i kulturnim vrijednostima.

Svojim sadržajima, koji nadilaze klasične okvire univerzitetskog udžbenika, Zbornik radova VII naučno-stručne konferencije s međunarodnim učešćem „Uloga savremenog odgoja i obrazovanja u prevenciji društveno-moralnih devijacija“ pozicionira se kao nezaobilazan izvor u području društveno-humanističkih nauka, posebno pedagogije, religijske pedagogije, psihologije, filozofije, sociologije, socijalnog rada, prava i lingvistike. Može poslužiti studentima, školskim pedagogima i psiholozima u kreiranju preventivskih strategija, izvođenju preventivnih programa, predavanja za nastavnike u osnovnim i srednjim školama.

Adresa autorice
Author's address

Alma Avdić
JU OŠ Lukavac Grad, Lukavac
pedagogica.a@hotmail.com